

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну
імені Михайла Бойчука

Факультет декоративно-прикладного мистецтва

Кафедра монументального і станкового живопису

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-педагогічної
діяльності
_____ І.В. Петро
(підпис) (ініціали, прізвище)
« 26 » квітня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК.02.02 Основи сакрального мистецтва

(шифр і назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти

бакалаврський

(перший (бакалаврський)/другий (магістерський))

галузь знань

02 Культура і мистецтво

(шифр і назва)

освітня програма

Монументальний та станковий живопис

(назва)

Спеціальність

023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

(шифр і назва)

тип дисципліни

за вибором

(обов'язкова/за вибором)

мова викладання

українська

(українська/англійська)

ПОГОДЖЕНО

Керівник групи забезпечення освітньо-професійної програми (для акредитованих ОПП та акредитованих спеціальностей)

АБО

Керівник проектної групи (для ліцензованих ОПП та ОПП, набір на які здійснюється вперше)

О.А.Осадча

(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО

Протокол засідання кафедри
монументального і станкового живопису

(назва кафедри)

23.04.2024 №14

Завідувач кафедри

Косьяненко К.В.

(підпис, ініціали, прізвище)

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи сакрального мистецтва»

(назва навчальної дисципліни)

для здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем «Бакалавр» за спеціальністю 023
Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація. КДАДПМД ім. М.
Бойчука. 23.04.2024. – 13 с.

Розробник(и): О.А. Осадча, кандидат мистецтвознавства, доцент,
завідувач кафедри МСЖ, А.М. Дудченко, викладач кафедри МСЖ.

(вказати авторів: ПІБ, науковий ступінь, вчене звання, посада, кафедра, e-mail викладача)

Робочу програму перевірено

Декан факультету _

(підпис)

А.В.Дяченко

(ініціали, прізвище)

25.04.2024

Робоча програма розглянута та схвалена на засіданні науково-методичної ради
факультету декоративно-прикладног мистецтва

(назва факультету)

Протокол засідання НМР факультету 25.04.2024 № 8

Голова НМР факультету _

(підпис)

Р.І.Петрук

(ініціали, прізвище)

1 Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3,0	Галузь знань <u>02 Мистецтво</u> (шифр і назва)	<u>вибіркова</u>	
Електронна адреса	Спеціальність (освітня програма): <u>023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація</u> ОПП Монументальний і станковий живопис	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		2-й	
Загальна кількість годин – <u>90</u>		Семестр	
		3-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – <u>3</u> самостійної роботи студента – <u>3</u>	Освітній рівень: <u>бакалаврський</u> (перший (бакалаврський)/другий (магістерський))	Лекції	
		10 год.	
		Практичні, семінарські	
		35 год.	
		Самостійна робота	
		45 год.	
		Індивідуальні завдання: _____ год.	
Вид контролю: <i>Поточний, підсумковий</i>			
Форма контролю: Диф. залік			

2 Мета вивчення навчальної дисципліни¹

2.1. Мета вивчення дисципліни

Мета дисципліни «Основи сакрального мистецтва» – формування у студентів теоретичних знань щодо феномена сакрального мистецтва, концепцій його виникнення, класифікації видів сакрального мистецтва; ознайомлення з основними досягненнями світового сакрального мистецтва у контексті культурних регіонів світу, а також мистецтвознавчими напрямками його дослідження. Програма дисципліни охоплює найсуттєвіші явища світового сакрального мистецтва.

Навчальна дисципліна орієнтує на пошук взаємозв'язків провідних тем сакрального мистецтва на різних етапах розвитку у мистецькій сакральній спадщині народів світу. Українське сакральне мистецтво розглядається у контексті європейської культурної традиції.

Вивчення курсу передбачає цілеспрямовану роботу студентів над опрацюванням спеціальної літератури, самостійну роботу та виконання індивідуальних завдань.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи сакрального мистецтва» є формування у студентів відповідно до освітньо-професійної програми таких компетентностей:

ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 12. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

СК 2. Здатність володіти основними класичними і сучасними категоріями та концепціями мистецтвознавчої науки.

СК 9. Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.

СК 11. Здатність проводити сучасне мистецтвознавче дослідження з використанням інформаційнокомунікаційних технологій.

Програмні результати навчання, для формування яких використовується навчальна дисципліна:

ПРН 5. Аналізувати та обробляти інформацію з різних джерел.

ПРН 9. Застосовувати знання з історії мистецтв у професійній діяльності, впроваджувати український та зарубіжний мистецький досвід.

ПРН 14. Трактувати формотворчі засоби образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства, комплексно визначати їхню функціональну та естетичну специфіку у комунікативному просторі.

¹ Для обов'язкових дисциплін у цьому пункті варто стисло зазначити місце навчальної дисципліни в освітній програмі. Зокрема, тут наводяться визначені освітньою програмою компетентності та програмні результати навчання, для формування яких використовується ця навчальна дисципліна. Для вибіркових дисциплін наводяться: коротке пояснення можливостей та переваг, які надає вивчення дисципліни, формулюються результати навчання та компетентності для конкретного модуля.

ПРН 17. Популяризувати надбання національної та всесвітньої культурної спадщини, а також сприяти проявам патріотизму, національного самоусвідомлення та етнокультурної самоідентифікації.

3 Передумови для вивчення дисципліни²

№ з/п	Навчальні дисципліни, вивчені раніше
1.	Історія зарубіжного мистецтва
2.	
3.	

4 Очікувані результати навчання³

Позитивним оволодінням знань і умінь, передбачених навчальною дисципліною, є здатність студента продемонструвати такі **результати навчання** (6-8 результатів навчання):

III семестр

1. Розуміти цілісність феномену сакрального мистецтва у різних культурах.
2. Володіти фаховою термінологією і методикою дослідження творів сакрального мистецтва.
3. Вміти застосовувати основні категорії і поняття дисципліни.
4. Аналізувати найважливіші джерела з релігійного мистецтва.
5. Розрізняти художні форми вираження християнського, індуїстського, даоського, буддійського, ісламського віросповідання і світосприйняття.
6. Вміння аналізувати іконографічні схеми і образно-символічну мову творів сакрального мистецтва різних культур.
7. Розуміти автентичність українського сакрального мистецтва.

² За винятком навчальних дисциплін 1 курсу 1 семестру

³ Подається деталізація програмних результатів навчання, визначених відповідною освітньою програмою, для кожного модуля (семестру).

Формулювання результатів навчання мають зазначати рівень їх сформованості, наприклад, через його достатність для вирішення певного класу завдань професійної діяльності та/або подальшого навчання за освітньою програмою.

5 Програма навчальної дисципліни

5.1 Тематичний план навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	інд.	с.р.		л	п	інд.	с.р.
1	2	3	4	6	7	8	9	10	12	13
Семестр III										
Тема 1. Поняття «сакральне мистецтво» в різних культурах.	16	2								
Тема 2. Основні засади Християнства. Християнське сакральне мистецтво.	20	6	30		30					
Тема 3. Основні засади світових релігій.	18	2	5		15					
Усього годин	90	10	35		45					
Вид контролю: залік										

5.2 Теми лекцій

III семестр

№ з/п	Назва теми, її анотація ⁴	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1.	<p>Тема 1. Поняття «сакральне мистецтво» в різних культурах. Етимологія слова «сакральний». Методи вивчення сакрального мистецтва. Функції сакрального мистецтва. Поняття символу. Специфіка образності у сакральному мистецтві. Поняття міфу. Особливості міфологічної картини світу. Міфологічні образи як культурні архетипи.</p>	2	
2.	<p>Тема 2. Основні засади Християнства. Християнське сакральне мистецтво. Основні засади християнства та принципи їх відображення у церковно-релігійному мистецтві. Ранньохристиянська полеміка про доречність зримого образу. Поняття канону. Канон і творча індивідуальність: проблемність категорії авторства у релігійному мистецтві. Відображення онтологічних уявлень і символів віри у конструкції та оздобленні християнського храму, його символіка. Ієрархічні зони храму. Символіка вівтарного простору. Відмінності православного і католицького мистецтва (архітектура, іконопис). Особливості романських і готичних храмів. Структура іконостаса. Розміщення розписів у різних зонах храму.</p>	6	
3.	<p>Тема 3. Основні засади світових релігій. Індуїстське мистецтво та мистецтво даосизму. Буддійське мистецтво. Мистецтво ісламу. Основні засади релігії даосизму та принципи їх відображення у мистецтві. Мистецтво трансформації. Безперервна зміна природи відповідно циклів. Розрізнення філософії та релігії буддизму. Зв'язок буддизму з індуїзмом. Основні принципи сакрального мистецтва буддизму. Образ Будди (основні жести, їх значення).</p>	2	

⁴ Анотація практично представляє собою перелік питань, що розглядаються на лекції.

	Основні положення релігії ісламу. Єдність як основний принцип ісламського мистецтва. Ставлення до візуального образу у релігійному мистецтві ісламу. Символіка та основні конструктивні особливості мечеті. Функції каліграфії та орнаменту у мусульманському мистецтві.		
Усього годин за III семестр		10	

5.4 Теми практичних занять

III семестр

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1.	Тема 2. Основні засади Християнства. Християнське сакральне мистецтво. Відвідування історичних пам'яток сакрального мистецтва. Софія Київська, Кирилівська церква, Храм Спаса на Берестові, Видубецький монастир, Київська Троїцька Надбрамна церква, Трапезна церква Лаври та Успенський Собор, Володимирський Храм, Собор Святого Миколая.	30	
2.	Тема 3. Основні засади світових релігій. Індуїстське мистецтво та даосизм. Буддійське мистецтво. Мистецтво ісламу. Відвідування мечеті та синагоги.	15	
Усього годин за III семестр		35	

5.5 Самостійна робота⁵

III семестр

№ з/п	Назва теми	Кількість годин		Вид контролю
		ДФН	ЗФН	
1.	Тема 2. Основні засади Християнства. Християнське сакральне мистецтво. Опрацювання матеріалів лекцій. Самостійне вивчення окремих тем і питань. Написання науково-дослідної праці.	30		поточний

⁵ Самостійна робота включає години: підготовки до аудиторних занять (лекцій, практичних); опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях; розрахункових (розрахунково-графічних) робіт; індивідуального науково-дослідного завдання; підготовки до контрольних заходів, їх складання студентами заочної форми навчання.

2.	Тема 3. Основні засади світових релігій. Індуїстське мистецтво та даосизм. Буддійське мистецтво. Мистецтво ісламу. Створення словників термінів	15		поточний
Усього годин за III семестр		45		Диф. залік

6 Засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування⁶

Під час викладання курсу використовуються наступні засоби діагностики результатів навчання, зокрема, методи їх демонстрування:

- аналітичні звіти, реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

7 Форми поточного та підсумкового контролю

Умовний приклад

Форми контролю	Максимальна кількість балів	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Усна доповідь, доповнення (робота в аудиторії)	5 x 3 бали = 15 балів	
Перевірка виконання практичних завдань	1 x 25 балів = 25 балів	
Презентація та захист індивідуальних (дослідницько-аналітичних) робіт	1x 60= 60	
Всього	100	

8 Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання рівня та якості знань студентів з курсу «Основи сакрального мистецтва» здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей студента і передбачає диференційований підхід до його організації. Оцінюються виконання студентами відповідних навчальних завдань, під час роботи над якими вони демонструють власне логічно побудоване осмислення предмету вивчення, розгорнуті і стислі, але конкретні й аргументовані усні відповіді, науко-дослідні праці, доповіді, виступи у дискусіях та конференціях.

При оцінюванні знань з теоретичної частини враховуються:

⁶ Містить методи контролю результатів навчання студентів у процесі поточного та семестрового контролів.

- обізнаність з предмету, глибина знань;
- вільне володіння науковою термінологією з дисципліни;
- логічність викладу матеріалу, вміння робити узагальнення та висновки.

При оцінюванні **практичних знань** враховуються вміння:

- добирати необхідний матеріал;
- створювати довідковий матеріал для власного користування;
- формулювати власні міркування;
- аргументовано обстоювати власну позицію з питань дослідження;
- застосовувати отримані навички у процесі виконання власної творчої роботи.

Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

На самостійну роботу студенту пропонується опрацювання таких тем:

1. Сакральне мистецтво у католицькій та православній культурах.
2. Сакральне мистецтво у поствізантійському культурному просторі (Україна, Сербія, Болгарія, Польща тощо).
3. Іконографія Софії Премудрості Божої. Софія Премудрість Божа – Ангел Євхаристії.
4. Іконографія Раю. Іконографія Небесного Єрусалиму.
5. Іконографія Страшного суду.
6. Ієрархія архангелів як символіка духовного сходження.
7. Дерево Життя і Дерево Пізнання. Райське дерево. Дослідження іконографії.
8. Створення словників термінів

Основними критеріями оцінювання самостійної роботи студента є його самостійне вивчення окремих тем і питань, навички роботи з літературними джерелами, каталогами бібліотек, вміння аналізувати віднайдені відомості та аналітично мислити, вміння провести власне наукове дослідження з обраної теми курсу.

Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Підсумковим контролем передбачається проведення заліку, у процесі якого враховуються результати поточного контролю.

Орієнтовний перелік питань до семестрового контролю

1. Функції та методи вивчення сакрального мистецтва.
2. «Сакрум» і «профанум».
3. Поняття символу.
4. Структура міфу. Міфологічна свідомість.
5. Засади християнського мистецтва.
6. Проблема канону у християнському мистецтві.
7. Символіка християнського храму.
8. Символізм ранніх християн.

9. Проблема зображення візуального образу у ранньохристиянському мистецтві. Вирішення цієї проблеми.
10. Християнське мистецтво у Візантії. Формування канону.
11. Образи Христа і Богородиці.
12. Мистецтво пізньої Візантії.
13. Засади ісламського мистецтва.
14. Причини відсутності образів у мечетях.
15. Ісламська архітектура.
16. Походження буддійського мистецтва.
17. Основні засади світових релігій.

8.1 Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад заліку

Розподіл балів за 100-бальною шкалою	
Поточний контроль (ПК)	
Форми поточного контролю змістових модулів	Максимальні бали за виконані завдання
Тема 1. Поняття «сакральне мистецтво» в різних культурах.	<i>10</i>
Тема 2. Основні засади Християнства. Християнське сакральне мистецтво.	<i>60</i>
Тема 3. Основні засади світових релігій.	<i>30</i>
Разом за семестр вивчення дисципліни	<i>100</i>

8.2 Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9 Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Персональний комп'ютер, доступ до мережі інтернет, фотоапарат, скетчбук.
Інструменти та обладнання з методичного фонду кафедри МДСМ та викладача.

10 Рекомендовані джерела інформації

10.1 Основна література⁷

1. Аверінцев С. С. Софія-логос: словник. Київ : Дух і літера, 2004. 636 с.
2. Академічне релігієзнавство: підручник / за наук. ред. А. М. Колодного. Київ, 2000.
3. Креховецький Я. Богослов'я та духовність ікони. 2-е вид., доп. Львів : Свічадо, 2002. 182 с.
4. Лєпахін В. Ікона та іконічність [пер. з рос. Т. Тимо]. Львів : Свічадо, 2001. 287 с.
5. Овсійчук В. А. Українське мистецтво XIV – першої половини XVII століття: нариси з історії українського мистецтва. Київ : Мистецтво, 1985. 168 с.
6. Овсійчук В. А. Українське мистецтво другої половини XVI першої половини XVII ст. Архітектура. Скульптура. Живопис. Київ : Наукова думка, 1985. 184 с.
7. Словник українського сакрального мистецтва / М. Станкевич, С. Боньковська, Р. Василик та ін. ; за наук. ред. М. Станкевича. Львів : Афіша, 2006. 288 с.
8. Степовик Д. В. Історія української ікони X – XX століть. 2-е вид., стереотип. Київ : Либідь, 2004. 440 с.
9. Степовик Д. В. Українська ікона. Іконотворчий досвід діаспори. Київ : Балтія Друк, 2003. 160 с.
10. Степовик Д. В. Мистецтво ікони: Рим, Візантія, України. Київ : Наук. думка, 2008. 466 с.
11. Український іконопис XII – XIX ст.: альбом/ автор проекту Анатолій Мельник. Хмельницький : Приватна фірма «Галерея 2», 2005. 256 с.
12. Филипович Л. Етнологія релігії. Київ, 2000.
13. Яковлев Є. Г. Мистецтво і світові релігії. Київ : Вища школа, 1989. 221 с.
14. Логвін Г. Н. Софія Київська. Київ : Мистецтво, 1971.
15. Осадча О. А. Візантійські традиції в іконописі: богословської-символічні та формотворчі аспекти: монографія. Вінниця : ТОВ «Твори», 2023.
16. Абрамович С. Д. Церковне мистецтво: навчальний посібник. Київ : Кондор, 2005.

⁷ Зазначається до десяти джерел, які є найбільш важливими для/при опануванні цієї теми.

10.2 Допоміжна література

1. Брайчевський М. Ю. Утвердження християнства на Русі. Київ, 1988.
2. Вайнтруб І. В. Священні лики цивілізацій. Київ, 2001.
3. Горський В. С. Святі Київської Русі. Київ, 1993.
4. Демчук Р. Храм Софії у символічному просторі Русі-України. Київ : Києво-Могилянська академія, 2008. 164 с.: іл.
5. Ісаєвич Я. Д. Україна давня і нова: народ, релігія, культура. Львів, 1996.
6. Кристопчук М. Синтез технік монументального мистецтва в храмовій архітектурі. Львів, 2002.
7. Моця О., Ричка В. Київська Русь: від язичництва до християнства. Київ, 1996.
8. Осадча О. А. Структурно-просторова схема Дерева Життя у топографічній іконічності міста-храму-ікони-людини. Українська академія мистецтва: зб. дослідницьких та науково-методичних праць. Київ, 2018. Вип. 2.
9. Павлов С. В., Мезенцев К. В., Любіцева О. О. Географія релігій: навч. посіб. Київ, 1999.
10. Попович М. Культура: ілюстрована енциклопедія України. Київ, 2009.
11. Попович М. Нариси історії культури України. Київ, 1998.
12. Світова художня культура: від первісного суспільства до початку середньовіччя: навч. посіб. / О. П. Шолокова та ін. Київ, 2004.
13. Українська культура в європейському контексті / за ред. Ю. Богуцького. Київ, 2007.
14. Уманцев Ф. Мистецтво давньої України. Київ, 2002.
16. Художня культура світу. Європейський культурний регіон. Київ, 2007.

10.3 Інформаційні ресурси

Л И С Т
узгодження робочої навчальної програми
 з дисципліни _____,
(назва навчальної дисципліни)
 складеної відповідно до освітньо-професійної програми
 підготовки _____ за напрямом/спеціальністю _____,
(бакалаврів/магістрів) (шифр та назва напрямку/спеціальності)
 розробленої

_____ (вказати посади, наукові ступені та/або вчені (почесні) звання авторів, їхні ПІБ)

	Прізвище, ім'я, по батькові завідувача	Підпис	Дата та № протоколу засідання кафедри
Кафедра, за якою закріплена дисципліна – _____ <small>(назва кафедри)</small>			
Випускова кафедра – _____ <small>(назва кафедри)</small>			

Зміни та доповнення до робочої програми навчальної дисципліни

*Наприклад, внесено зміни до переліку основної літератури
Наприклад, змінено кількість годин на практичні заняття*

№ з/п	Зміст внесених змін (доповнень)	Дата та номер протоколу засідання кафедри	Примітки
1	Внесено зміни до переліку основної літератури		
2	Змінено кількість годин на практичні заняття		

12 Рекомендовані джерела інформації

12.1 Основна література

- 1 ...
- 2 ...

6.3 Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	Назва теми заняття, посилання на методичне забезпечення, літературні джерела		
2			
...			
Усього годин за _____ семестр			

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни
 « _____ »

Робоча програма перезатверджена на 20__/20__ навчальний рік (без змін)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Протокол засідання НМР
 КДАДПМД ім. М. Бойчука
 _____. ____ 20__ № ____

Голова НМР

 (підпис, ініціали, прізвище)

УХВАЛЕНО

Протокол засідання кафедри

 (назва кафедри)

_____. ____ 20__ № ____
 Завідувач кафедри

 (підпис, ініціали, прізвище)

Робоча програма перезатверджена на 20__/20__ навчальний рік (зі змінами згідно з додатком _____)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Протокол засідання НМР
 КДАДПМД ім. М. Бойчука
 _____. ____ 20__ № ____

Голова НМР

 (підпис, ініціали, прізвище)

УХВАЛЕНО

Протокол засідання кафедри

 (назва кафедри)

_____. ____ 20__ № ____
 Завідувач кафедри

 (підпис, ініціали, прізвище)

Робоча програма перезатверджена на 20__/20__ навчальний рік (зі змінами згідно з додатком _____)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Протокол засідання НМР
 КДАДПМД ім. М. Бойчука
 _____. ____ 20__ № ____

Голова НМР

 (підпис, ініціали, прізвище)

УХВАЛЕНО

Протокол засідання кафедри

 (назва кафедри)

_____. ____ 20__ № ____
 Завідувач кафедри

 (підпис, ініціали, прізвище)

Голові Науково-методичної ради,
проректорові з навчально-методичної
та виховної роботи
Савіній Л.М.

ПОДАННЯ

Прошу включити до порядку денного наступного засідання Науково-методичної ради питання про затвердження таких робочих програм навчальних дисциплін, розроблених кафедрою _____:

1) з дисципліни _____
(__ кредити), перший (**бакалаврський**) рівень вищої освіти, для студентів галузі знань _____, спеціальності _____
_____, спеціалізації _____;

2) з дисципліни _____
(__ кредити), другий (**магістерський**) рівень вищої освіти, для студентів галузі знань _____, спеціальності _____
_____, спеціалізації _____.

Завідувач кафедри _____

«__» _____ 20__ р.